

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
проректор з науково-педагогічної роботи
Микола Афанасович
№0207/21

Культура та комунікація

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 06 «Журналістика»
Спеціальність 061 «Журналістика»
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма «Медіа-комунікації»

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
управління соціальними комунікаціями

Катерина ЯРЕСЬКО

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри управління соціальними комунікаціями
Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Розробник:

Присяник О. П., доктор філологічних наук, доцент.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри –розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

У нових просторово-часових координатах сучасного світу активний процес взаємодії культур у різних сферах діяльності людства охоплює не тільки культурні обміни і прямі контакти між державними структурами, соціальними групами, громадськими рухами, але й взаємодії між окремими індивідами. Комунікація є найважливішою частиною людського життя, вона становить також і частину культури. Тільки через комунікацію людина може співвідносити свою поведінку з діями інших людей, утворюючи разом з ними єдиний суспільний організм – соціум.

Мета навчальної дисципліни: теоретичне осмислення специфіки взаємодії культури і комунікації в контексті формування вмінь її аналітичного застосування у практиці функціонування сучасних засобів масової комунікації.

Навчальна дисципліна «Культура та комунікація» належить до базових навчальних дисциплін професійного циклу.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	Екзамен

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Актуальні тенденції медіакомунікацій	Міждисциплінарні комплексні курсові роботи
Методологія масових комунікацій	Магістерські дипломні роботи
Управління комунікаційними процесами у бізнес-середовищі	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
1	2
здатність оцінювати засвоєні наукові методи і способи діяльності	володіння культурою мислення, засобами узагальнення, сприйняття інформації
здатність аналізувати, верифікувати інформацію у ході професійної діяльності	навички критичного оцінювання наукових джерел з питань культури та комунікації
розуміння сутності парадигми культури, її місця в процесі соціальної комунікації, механізмів взаємовпливів культури і комунікації	уміння ідентифікувати основні поняття, що регулюють відношення, природу і механізми взаємовпливів культури і комунікації
розуміння змісту і базових понять і термінів теоретичної парадигми комунікації у їх сучасній інтерпретації	оволодіння навичками застосування новітніх досягнень теорії комунікації до аналізу окремих засобів масової інформації

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Культура як специфічне явище, об'єкт і предмет дослідження

Тема 1. Поняття культури, його сучасні змісти

Тема 2. Культура і цивілізація: взаємозв'язок понять і реалій

Тема 3. Культура і людина в сучасному світі

Тема 4. Культура і суспільство

Змістовий модуль 2. Комунікація в контексті культури

Тема 5. Поняття комунікації та основи теорії комунікації

Тема 6. Моделі комунікації і складові елементи комунікаційних процесів

Тема 7. Соціальні аспекти комунікації

Тема 8. Міжкультурна комунікація

Тема 9. Масова культура та масова комунікація

Тема 10. Засоби масової комунікації та Інтернет як середовище соціокультурної комунікації

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

Методи навчання, спрямовані на активізацію та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, дискусії, індивідуальна дослідницька робота під час виконання творчого завдання, презентації.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль включає оцінювання роботи студента під час:

лекційних занять – активна робота на парі (1 бал) за умови активної участі у поточній роботі (опитування, виконання завдань). Загальна кількість балів – 10;

практичних занять – активна робота на парі (1 бал) за умови активної участі у поточній роботі – виконання завдань – 10 балів; два колоквиуми – 10 балів). Загальна кількість балів – 20;

Оцінювання **самостійної роботи** студента складається з:

перевірки домашніх завдань – загальна кількість балів – 10;

написання есе – тах кількість балів – 5;

підготовка презентації – тах кількість балів – 5;

виконання творчих завдань – відгук на текст – тах кількість балів – 5; малюнок – тах кількість балів – 5.

Підсумковий контроль: здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня

знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із двох змістовних питань за двома модулями, які дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни – тах кількість балів – 20, а також одного творчого завдання, яке допомагає визначити рівень загальномовної підготовки майбутнього спеціаліста медіасфери (написання есе) – тах кількість балів – 20. Щодо змістовних питань, критеріями їх оцінювання є: вміння студента грамотно визначати основні поняття, розуміння їх сутності та специфіки в практиці функціонування сучасних засобів масової комунікації, що дозволяє правильно і повністю розкрити запитання, наявність/відсутність граматичних, стилістичних, лексичних помилок. Критеріями оцінювання творчого завдання є: здатність студента визначити поняття чітко і зрозуміло відповідно до заданої теми, грамотно використовувати прийоми порівняння і узагальнення для аналізу взаємозв'язку понять і явищ, обґрунтовано інтерпретувати текстову інформацію, давати особисту оцінку проблеми; уміння зрозуміло висловлюватися, логічно доводити свою думку; супроводжувати грамотною аргументацією тези, що висуваються; наводити різні точки зору та оцінювати їх; відповідність загальної форми викладу матеріалу та його інтерпретації жанру; наявність/відсутність граматичних, стилістичних, лексичних помилок.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці "Рейтинг-план навчальної дисципліни".

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Поняття культури, його су-часні змісти	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 1. 1. Культура як об'єкт гуманітарного знання. 1.2. Сутнісні характеристики культури. 1.3. Основні культурологічні школи і концепції культури	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття №1. Мови та символи культури	Активна робота на парі	1
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Визначити поняття, зміст і функції культури. Семіотика і герменевтика. 2. Порівняти основні культурологічні школи і концепції культури	Перевірка домашніх завдань	1	
	Підготовка до практичного заняття			
Тема 2. Культура і цивілізація: взаємозв'язок понять і реалій	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 2.1. Поліомодальна структура культури. 2.2. Історична динаміка співвідношення культури і цивілізації. 2.3. Конфлікти між культурами (цивілізаціями)	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 2. Історична типологія культур і теорія локальних цивілізацій	Активна робота на парі	1
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Розглянути співвідношення цивілізація / культура, тенденції розвитку сучасної цивілізації. 2. Обговорити наслідки міжкультурних конфліктів та їх усунення	Перевірка домашніх завдань	1	
	Підготовка до практичного заняття			
Тема 3. Культура і людина в сучасному світі	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 3.1. Поняття культурної картини світу. 3.2. Культурні коди. 3.3. Культурна ідентифікація та її способи. Інкультурація. Соціалізація	Активна робота на парі	1
Практичне заняття	Практичне заняття № 3. Культура як змістовий світ людини	Активна робота на парі Дискусія	1	

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Розглянути основні форми духовної культури, типологізацію культур (етнічна, національна, регіональна). 2. Проаналізувати феномен людини як творця і творіння культури	Перевірка домашніх завдань	1
		Творче завдання. Написати відгук на текст. Підготовка до практичного заняття	Презентація результатів виконаного завдання	5
Тема 4. Культура і суспільство	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 4.1 Співвідношення культури і суспільства. 4.2. Соціальне «буття» культури: субкультура, контркультура, міدلкультура, елітарна культура, масова культура. 4.3. Основні риси сучасної світової культури	Активна робота на парі	1
			Опитування	
	Практичне заняття	Практичне заняття № 4. Форми та механізми залучення до культури	Активна робота на парі	1
			Колоквіум	Дискусія
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Визначити форми соціального буття культури: субкультура, контркультура, міدلкультура, елітарна культура, масова культура. 2. Зробити презентацію "Роль культури у формуванні соціальної структури"	Перевірка домашніх завдань	1	
				Творче завдання. Написати есе за заданою темою. Підготовка до колоквіуму
Тема 5. Поняття комунікації та основи теорії комунікації	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 5.1. Визначення комунікації, її онтологічних і гносеологічних аспектів. 5.2. Спілкування як процес комунікації, інтеракції та перцепції. 5.3. Методологія вивчення комунікації: біхевіоризм, символічний інтеракціонізм, структуралізм та ін.	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 5. Розвиток теорій інформації та комунікації. Моделі та структурні компоненти комунікації	Активна робота на парі	1
Самостійна робота				

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Визначити інформацію як основний елемент комунікативної системи, як передачу когнітивної, волютивної та експресивної інформації. 2. Проаналізувати ЗМІ як головну комунікативну мережу	Перевірка домашніх завдань	1
		Підготовка до практичного заняття		
Тема 6. Моделі комунікації і складові елементи комунікативних процесів	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 6.1. Комунікаційний процес і його структура. 6.2. Основні моделі комунікації та її складові елементи. 6.3. Моделі комунікації Аристотеля, Г. Лассуелла, Шеннона-Вівера, Шрамма-Осгуда	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 6. «Комунікативна особистість» і зміст комунікації	Активна робота на парі	1
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Розглянути класичну парадигму комунікації, її структурні компоненти. 2. Порівняти лінійні, циркулярні, гомогенні, двох- та багатоступеневі моделі	Перевірка домашніх завдань	1
		Творче завдання. Написати нарис за заданою темою. Підготовка до практичного заняття	Презентація результатів виконаного завдання	5
Тема 7. Соціальні аспекти комунікації	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Лекція за питаннями: 7.1. Типологія соціальної комунікації (Human Communication) за рівнями, формами, видами. 7.2. Комунікативний простір, комунікативна ситуація, комунікативна установка. 7.3. Роль стереотипу в процесі комунікації	Активна робота на парі	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 7. Міжкультурна комунікація і діалог культур	Активна робота на парі	1
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	<i>Самостійна робота</i>		
Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Проаналізувати поняття і типи комунікативної особистості. "Мовна особистість". 2. Порівняти комунікативний, інтерактивний і перцептивний аспекти спілкування		Перевірка домашніх завдань	1	

		Підготовка до практичного заняття		
Тема 8. Міжкультурна комунікація	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 8.1. Актуальні проблеми міжкультурної (МКК), етнокультурної комунікації та проблеми етнічної ідентичності. 8.2. Взаємозв'язок когнітивних і лінгвістичних аспектів МКК. 8.3. Основні моделі МКК і стратегії акультурації як освоєння іншої культури	Активна робота на парі Опитування	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 8. Культура як фактор сучасної медіакомунікації	Активна робота на парі Проблемні ситуації	1
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Визначити основні моделі МКК. Інкультурація і соціалізація. Завдання 2. Зробити презентацію "Стратегії акультурації як освоєння чужої культури"	Перевірка домашніх завдань	1
		Зробити презентацію на самостійно обрану тему. Підготовка до практичного заняття	Презентація результатів виконаного завдання	5
Тема 9. Масова культура та масова комунікація	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 9.1. Визначення парадигми масової комунікації; масова комунікація як система. 9.2. Особливості та види масової комунікації - журналістика, PR і реклама, політичні комунікації. 9.3. Роль і місце масової комунікації у формуванні сучасної культури	Активна робота на парі Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 9. Філософія масової комунікації	Активна робота на парі Дискусія	1
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Проаналізувати маси та їх роль у культурно-комунікативних процесах, порівняти теорії А. Моля, Т. Адорно, М. Хорхаймера, С. Московічі та Ю. Хабермаса. 2. Обговорити проблему «нового»	перевірка домашніх завдань	1	

		Підготовка до практичного заняття		
Тема 10. Засоби масової комунікації та Інтернет як середовище соціокультурної комунікації	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція за питаннями: 10.1. Мас-комунікаційний аспект теорії ЗМІ. 10.2. Культурологічні та психологічні аспекти теорії медіа-комунікації. 10.3. Характеристика особливостей комунікації в інформаційному просторі (інтегративність, інтерактивність та ін.)	Активна робота на парі Експрес-опитування	1
	Практичне заняття	Практичне заняття № 10. Культура як фактор сучасної медіа-комунікації	Активна робота на парі	1
		Колоквіум	Дискусія	5
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу. 1. Інтернет як фактор соціокультурної трансформації. 2. Обрати і обґрунтувати свою позицію щодо ЗМК як "культурне знаряддя" метакомунікації (Л. С. Виготський) чи "розширення людини" (М. Маклюен). Підготовка до колоквіуму	перевірка домашніх завдань	1	
Екзамен			40	

Рекомендована література

Основна

1. Закович М. М. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посібник. Київ : Знання, 2009. 589 с.
2. Зражевська Н. І. Масова комунікація і культура: лекції. Черкаси : Брама-Україна, 2006. 171 с.
3. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики: навч. посібник за наук. ред. В. В. Різуна. Київ: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
4. Квіт С. Масові комунікації: підручник. Київ: ВД "Києво-Могилянська академія", 2008. 106 с.
5. Культурологія : підручник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. А. Є. Конверського. Харків : Фоліо, 2014. 635 с.
6. Пальм Н. Д., Гетало Т.Є. Історія української культури : навч.посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. 296 с. (Укр. мов.)
7. Просяник О.П. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Культура та комунікація» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4100>.
8. Різун В. В. Теорія масової комунікації: підручник. Київ : ВЦ "Просвіта", 2008. 260 с.

Додаткова

9. Берегова О. М. Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні ХХІ

- ст.: монографія; ред. О.І. Зінченко Київ : Ін-т культурології Акад. мистец. України, 2009. С. 168-175.
10. Гриценко О. М. Мас-медіа у відкритому інформаційному суспільстві й гуманістичні цінності : монографія. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2002. 204 с.
  11. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации: монографія. Киев : Ваклер ; Москва : Рефл-бук, 2011. 656 с.
  12. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? // Полис. 1994. № 1. С. 33-48.
  13. Шпенглер О. Закат Европы : в 2 т. Т.1. Москва : Мысль, 1998. 663 с. Т. 2. Москва : Мысль, 1998. 606 с.
  14. Эко У. От Интернета к Гутенбергу: текст и гипертекст // Новое литературное обозрение. 1998. № 32. С. 5-14.

Інформаційні ресурси

15. Електронна бібліотека "Культура України" [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/node/1380>.
16. Культура та комунікація [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=4100>.